वृतिमिति" अत्र "तिमिरांशुकामिति" पाठे एकदेशस्य रूपणे ऽपि समासोक्तिरेव न तु एकदेशविवर्त्ति रूपकं। तत्र हि तिमिरांशुकयोर्रूप्यरूपकभावो द्वयोरावरकत्वेन स्फुटसादृश्यतया परमाचिव्यमनपेक्ष्यापि स्वमात्रविश्रान्त इति न समासोक्तिबुद्धिं व्यपहन्तुमीशः। यत्र तु रूप्यरूपकयोः सादृश्यमस्फुटं तत्रैकदेशान्तररूपणं विना तदसङ्गतं स्यादित्यशाब्दमप्येकदेशान्तररूपणमार्थमपेक्षत एवेति। तत्रैकदेशविवर्त्तिरूपकमेव यथा।

"जस्स रणन्तउरए करे कुणन्तस्स मण्डलग्गलअं।
रससंमुहीवि सहसा परंमुही होइ रिउसेणा॥" *

अत्र रणान्तःपुरयोः सादृश्यमस्फुटमेव। क्वचिच्च यत्र स्फुटसादृश्यानामपि बहूनां रूपणं शाब्दमेकदेशस्य चार्थं तत्रैकदेशविवर्त्ति रूपकमेव। रूपकप्रतीतेर्व्यापितया समासोक्तिप्रतीतिरोधायकत्वात्। नन्वस्ति रणान्तःपुरयोरपि सुखसञ्चारतया स्फुटं सादृश्यमिति चेत्। सत्यमुक्तं। अस्त्येव किन्तु वाक्यार्थपर्य्यालोचनसापेक्षं न खलु निरपेक्षं। मुखचन्द्रादेर्म्मनोहरत्वादिवद्रणान्तःपुरयोः स्वतः सुखसञ्चारत्वाभावात्। साधारण्येन यथा।

"निसर्गसौरभोद्भ्रान्तभृङ्गसङ्गीतशालिनी।
उदिते वासराधीशे स्मेराजनि सरोजिनी॥"

---

* जस्स इति। यस्य रणान्तःपुरे करे कुर्व्वाणस्य मण्डलाग्रलतां। रससंमुख्यपि सहसा पराङ्मुखी भवति रिपुसेनेति सं० टी०। मण्डलाग्रलतां खड्गलतां। रसेन स्वरसेच्छया सुरतेच्छया च संमुखी अभिमुखगामिनीत्यर्थः।